

МЕЂУНАРОДНА БУКЕРОВА НАГРАДА ЗА 2024.

Овогодишњу награду Међународни Букер освојила је немачка књижевница и позоришна редитељка Цени Ерпенбек, рођена у Источном Берлину 1967, за роман *Каирос*. Роман је прича о разарајућој љубавној вези између деветнаестогодишње девојке и средовечног ожењеног мушкарца у Источном Берлину. Двоје љубавника су отелотворење пропалих идеала социјалистичког друштва, а кроз личну причу стиже се до рефлексije о растакању трулог политичког система. Како каже ауторка, њена је идеја управо и била да „направи колаж од љубавне и историјске приче, да истражи како су ствари изгледале истините и велике, како је један утопијски потенцијал прерастао у пропаст комуникације”. Посебно истиче рођење и одрастање у Немачкој Демократској Републици као неодвојиви део свог идентитета. „Без тог искуства транзиције, из једног света у неки сасвим друкчији, вероватно никада не бих почела да пишем.” Слом Источне Немачке је преко ноћи донео то да „оно што је само по себи разумљиво престане то да буде... Од тог тренутка, моје детињство је постало за музеј”. Управо јој недостаје то одбачено друштво, у коме су креација и разарање постојали упоредо, у коме је сваки грађанин био и жртва и почињалац.

Цени Ерпенбек убрајају у најзначајније савремене немачке писце, објавила је десетак прозних књига, а код нас су јој преведени романи *Похођење (Heimsuchung)* и *Ноћ без свијтања (Aller Tage Abend)*.

ОПТУЖБЕ ИЗ ДИГИТАЛНОГ СВЕТА

Гвадалупе Нетел, мексичка књижевница и уредница часописа *Revista de la Universidad de México*, недавно је дала отказ на положај уредника после низа анонимних оптужби које су на њен рачун уследиле преко друштвених мрежа. Скандал је започео када су је на мрежи X (бившем Твитеру) преко анонимних налога оптужили за узнемиравање и злостављање на радном месту, неоправдано раскидање уговора, непотизам и објављивање искључиво „светих крава” великих издавачких кућа.

Одговарајући на оптужбе, Нетелова је порекла да је њен одлазак са уредничког места резултат жалби преко друштвених мрежа, те да су оне лишене било каквог основа и не могу бити даље од стварности. Током седам година уредниковања објавила је текстове 1840 аутора и тешко би се могло рећи да је ту било места за пристрасност. Иако је крај њеног мандата обележен анонимним клеветатама, Нетелова наводи да су јој многи лично упутили изразе солидарности. „Људи који ме познају знају да сам особа са добрим намерама. Мржња и злоба су отрови који штете онима који их носе у себи. Ако сам некога увредила, то није било намерно”, написала је књижевница. Још пре избијања скандала, потписала је уговор о преласку на Универзитет Колумбија у Њујорку, тако да ће коначно моћи да се у потпуности посвети писању и врати свету коме припада, „свету посматрања, контемплације и мира, као и креативности која се у њему рађа”.

IN MEMORIAM: ПОЛ ОСТЕР (1947–2024)

Амерички и њујоршки књижевник Пол Остер преминуо је 30. априла, неколико месеци по изласку његове тестаментарне књиге *Баумгартнер*, коју је писао током вишегодишње борбе са карциномом плућа. Главни јунак, професор филозофије Сај Баумгартнер, на крају свог животног пута размишља о старењу, сећањима и губицима. Попут свог јунака, и писац се кроз читав свој опус хвата у коштац са одјецима бројних породичних трагедија: смрти деде са очеве стране (кога је убила његова супруга), унук Руби (од тровања лековима) и њеног оца Данијела (Остеровог сина из брака са књижевницом Лидијом Дејвис) од предозирања херином, пошто је пре тога оптужен да је нехатом изазвао смрт своје

ћерке. Осим тога, Остер је са четрнаест година присуствовао несрећи када је једног дечака у летњем кампу погодио гром, после чега је на месту умро, и тај доживљај смрти и случајности писац ће касније наводити као „кључно искуство из кога су проклијале моје идеје”. Његов опроштајни роман је представљен као дестилат пола века списатељског рада, дугачак епитаф и подвлачење црте испод животног биланса, са свешћу да је човек оно време које му је преостало.

Остер се родио у Њу Џерсију, у породици јеврејског порекла. Студирао је француски и италијански на Колумбији, а 1970. одлази у Француску да би избегао мобилизацију за Вијетнамски рат. У Паризу проводи пет година и издржава се превођењем (Бретона, Малармеа, Анрија Мишоа, поред осталих). Пажњу критике привукао је *Њујорџком њрилоџијом* (1987), састављеном од три лабаво повезане новеле у којима писац кроз детективски жанр поставља питања идентитета и језика, њихове непостојаности и личне потраге за смислом – теме које ће прожимати и наредне романе, као што су *У земљи њоследњих ствари*, *Месечева ѡлаџа* и *Музика случајности*. Као стилске особености, често се наводе елегантност његове прозе, прецизност дијалога, изванредна способност за интроспекцију и игре двострукости, кршење приповедачких конвенција, промена приповедног тока зависно од јунака који казује радњу и фрагментисаност саме приповести. Деведесетих година се окушао у писању филмских сценарија, а почетком овог века објављује сабране есеје у књизи *Експерименти с истином* (2001) – необичним насловом који се и данас добро уклапа у нашу сложену и збуњујућу стварности, иако се заправо ради о текстовима у којима Остер промишља о чину и уметности писања, о својеврсном приручнику за живот у књижевности.

Пратећи годинама његово стваралаштво, читалац може да посведочи да је свака његова књига део јединственог и сложеног дела, део слагалице књижевности и живота, стварности и фикције, у којима се налети неочекиваног стапају са импресивним пресецима линија судбине. Они су путовање из једне теме у другу, са личностима које се појављују и нестају. У *Путовању у скривенојоријум* (2006) Остер се опрашта од појединих својих јунака, фантазама чији су се кораци укрестили са радњом његових романа. Јер писање је управо то – поседовање свести да је књижевност, посебно она боља, један од најодлучнијих начина освајања слободе.

Приредио
Предраг ШАПОЊА